והכא בטופח על מנת להטפיח איכא בינייהו: ירד לטבול אם יכול לעלות כו': לימא תנא סתמא כר' אליעזר דאמר [ה]עד הנץ החמה אפי' תימא ר' יהושע ודלמא כותיקין [ו]דא"ר יוחנן ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה: ואם לאו יתכסה במים ויקרא: והרי לבו רואה את הערוה א"ר אלעזר ואי תימא ר' אחא בר אבא בר אחא משום רבינו [א]במים עכורין שנו דדמו כארעא סמיכתא שלא יראה לבו ערותו. ת"ר מים צלולין ישב בהן עד צוארו וקורא וי"א עוכרן ברגלו ות"ק והרי לבו רואה את הערוה קסבר לבו רואה את הערוה מותר והרי עקבו רואה את הערוה קסבר עקבו רואה את הערוה מותר אתמר עקבו רואה את הערוה מותר נוגע אביי אמר אסור ורבא אמר מותר רב זביד מתני לה להא שמעתא הכי רב חיננא בריה דרב איקא מתני לה הכי נוגע דברי הכל אסור רואה אביי אמר אסור רבא אמר מותר [ג]לא נתנה תורה למלאכי השרת [ב]והלכתא נוגע אסור רואה מותר אמר רבא [ג]צואה בעששית מותר לקרות ק"ש כנגדה [ד]ערוה בעששית אסור לקרות ק"ש כנגדה צואה בעששית מותר לקרות ק"ש כנגדה דצואה בכסוי תליא מילתא והא מיכסיא ערוה בעששית אסור לקרות ק"ש כנגדה [1]ולא יראה בך ערות דבר אמר רחמנא והא קמיתחזיא אמר אביי [ה]צואה כל שהוא מבטלה ברוק אמר רבא [ו]וברוק עבה אמר רבא [ז]צואה בגומא מניח סנדלו עליה וקורא ק"ש בעא מר בריה דרבינא [ח]צואה דבוקה בסנדלו מאי תיקו [ט]אמר רב יהודה [מ]עכו"ם ערום אסור לקרות ק"ש כנגדו מאי איריא עכו"ם אפילו ישראל נמי ישראל פשיטא ליה דאסור אלא עכו"ם אצטריכא ליה מהו דתימא הואיל וכתיב בהו [2]אשר בשר חמורים בשרם אימא כחמור בעלמא הוא קמ"ל דאינהו נמי איקרו ערוה דכתיב [3]וערות אביהם לא ראו: ולא יתכסה לא במים הרעים ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים: וכמה מיא רמי ואזיל אלא ה"ק [י]לא יתכסה לא במים הרעים ולא במי המשרה כלל ומי רגלים עד שיטיל לתוכן מים ויקרא ת"ר [כ]כמה יטיל לתוכן מים כל שהוא ר' זכאי אומר [ל]רביעית אמר רב נחמן מחלוקת לבסוף אבל בתחלה כל שהן ורב יוסף אמר [מ]מחלוקת לכתחלה אבל לבסוף דברי הכל רביעית אמר ליה רב יוסף לשמעיה אייתי לי רביעיתא דמיא כר' זכאי: [י]ת"ר [נ]גרף של רעי ועביט של מי רגלים אסור לקרות ק"ש כנגדן ואף ע"פ שאין בהן כלום ומי רגלים עצמן עד שיטיל לתוכן מים וכמה יטיל לתוכן מים כל שהוא ר' זכאי אומר רביעית בין לפני המטה בין לאחר המטה רבן שמעון בן גמליאל אומר לאחר המטה קורא לפני המטה אינו קורא אבל מרחיק הוא ארבע אמות וקורא ר"ש בן אלעזר אומר אפי' בית מאה אמה לא יקרא עד שיוציאם או שיניחם תחת המטה איבעיא להו היכי קאמר (א) אחר המטה קורא מיד לפני המטה מרחיק ארבע אמות וקורא או דלמא הכי קאמר לאחר המטה מרחיק ד' אמות וקורא לפני המטה אינו קורא כלל ת"ש דתניא ר"ש בן אלעזר אומר [ס]אחר המטה קורא מיד לפני המטה מרחיק ארבע אמות רבן שמעון בן גמליאל אומר אפי' בית מאה אמה לא יקרא עד שיוציאם או שיניחם תחת המטה בעיין איפשיטא לן מתנייתא קשיין אהדדי איפוך בתרייתא מה חזית דאפכת בתרייתא איפוך קמייתא מאן שמעת ליה דאמר [ע]כוליה בית כארבע אמות דמי ר"ש בן אלעזר היא אמר רב יוסף בעאי מיניה מרב הונא מטה פחות משלשה פשיטא לי דכלבוד דמי שלשה ארבעה חמשה ששה שבעה שמנה תשעה מהו א"ל לא ידענא עשרה ודאי לא מיבעי לי אמר אביי שפיר עבדת דלא איבעיא לך כל עשרה רשותא אחריתי היא אמר רבא הלכתא פחות משלשה כלבוד דמי עשרה רשותא אחריתי היא משלשה עד עשרה היינו דבעא מיניה רב יוסף מרב הונא ולא פשט ליה אמר רב הלכה כר"ש בן אלעזר וכן אמר באלי א"ר יעקב [פ]ברה דבת שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר ורבא אמר אין הלכה כר"ש בן אלעזר רב אחאי איעסק ליה לבריה בי רב יצחק בר שמואל בר מרתא עייליה לחופה ולא הוה מסתייעא מילתא אזל בתריה לעיוני חזא ספר תורה דמנחא אמר להו איכו השתא לא אתאי סכנתון לברי דתניא [צ]בית שיש בו ספר תורה או תפילין אסור לשמש בו את המטה עד שיוציאם או שיניחם כלי בתוך כלי אמר אביי לא שנו [ק]אלא בכלי שאינו כליין אבל בכלי שהוא כליין אפילו עשרה מאני כחד מאנא דמי אמר רבא גלימא

אקמטרא

בטופח ע"מ להטפיח איכא בינייהו. ת"ק בעי על מנת להטפיח ור' יוסי מחמיר: **לימא תנא סתמא כר' אליעזר.** והלכה כמותו: **דילמא לותיקין.** קאמרה מתני' עם הנץ החמה אבל לכ"ע עד שלש שעות: **והרי לבו רואה את הערוה.** קס"ד כל אבר שאין דרכו לראות את הערוה [ורואה] אותו בשעה שקורא בתורה קרינן ביה ולא יראה בך ערות דבר: **לא נתנה תורה למלאכי השרת.** שאין להם ערוה על כרחנו יש לנו ערוה ואין אנו יכולים להשמר מכל זה: (ג) **כל שהוא.** מעט: **כרוק.** רוקק עליה ומכסה אותה ברוק: **בעששית.** לנטירנ"א בלע"ז כלומר מחיצת זכוכית או קלף דק מפסיק בנתיים והיא נראית: **בכסוי תליא מילתא.** וכסית את צאתך: **מים הרעים.** סרוחים: **מי המשרה.** שורים שם הפשתן והקנבוס והם מסריחים: **וכמה מיא רמי ואזיל.** כמה ישליך לתוכם ויבטלם הלא מרובין הם: **ומי רגלים.** מועטין והם בכלי והוא בא לקרות ק"ש אצלם: **לבסוף.** שמי רגלים בכלי וזה נותן לתוכן מים בהא קאמר ר' זכאי רביעית: **אבל לכתחלה.** שקדמו המים למי רגלים דברי הכל כל שהוא שכשמטיל מי רגלים בכלי לבסוף ראשון ראשון שנופל לתוך המים מתבטל ואע"פ שהם רבים והולכין כבר בטלו: **אייתי לי רביעתא.** אפי' בתחלה: **גרף ועביט.** שניהם כלי חרס הם אלא של רעי קרוי גרף ושל מי רגלים קרוי עביט: **אסור לקרות ק"ש כנגדם.** הואיל ומיוחדין לכך ואע"פ שאין בתוכן כלום: **ומי רגלים עצמן.** בכלי שאינו מיוחד להם: **בין לפני המטה.** שאין המטה מפסקת בינו לבינם: **בין לאחר המטה.** שהמטה מפסקת ביניהם אסור: **או שיניחם תחת המטה גרסינן.** ולא גרסינן כלי בתוך כלי: **תחת המטה.** כאילו היו טמונים בארץ: **היכי קאמר.** רשב"ג: **בעיין איפשיטא לן.** שאלתנו נתפרשה לנו במחלוקת שבין לפני המטה ולאחר המטה: **מתנייתא מיהו קשיין.** שהוחלפה שיטתן: **מאן שמעת ליה וכו'.** לא ידעתי היכן היא: **פשיטא לי.** במניחן תחת המטה ורגליה קצרים שאין הימנה ולקרקע שלשה טפחים כלבוד דמי והרי הן כטמונים: **עשרה ודאי.** לא שאלתי ממנו דנראה כאילו אינה תחתיה מאחר שיש הפסק כל כך אין זה כסוי: **עייליה לחופה ולא הוה מסתייעא מילתא.** דנישואין שלא היה יכול לבעול: **סכנתון לברי.** כמעט סכנתם את בני למות בעונש העון: **אפילו עשרה מאני.** וכולן כליין כחד מאנא דמי:

אקמטרא

והרי לבו רואה את הערוה. פירש ר"י [א] מדפריך גמרא הכי בפשיטות משמע דלבו רואה את הערוה אסור אלא דרבינו שמעיה תלמידו של רש"י פסק כת"ק דלבו רואה את הערוה מותר [ב] ומיהו בסמוך משמע דאסור דלא פליגי הני אמוראי אלא בעקבו רואה את הערוה אבל בלבו רואה את הערוה כ"ע מודו דאסור: **והלכתא** נוגע עקבו אסור. וטעמא דגזרינן נוגע עקבו שמא יגע בידיו: **גרף** של רעי. פי' רש"י של חרס בלוע משמע לפירושו אבל כלי דלא בלע כגון זכוכית אפשר דשרי [ג] [א]: **ובלבד** שיטיל בהן רביעית מים. אבל נגרף אפשר דלא [ד] מהני מים:

ספר

עין משפט נר מצוה

קיד א מיי' פ"ג (ופ"ג) מהל' ק"ש הלכה ז סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' עד סעיף ג:

קטו ב מיי' פ"ג שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ה:

קטז ג מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע א"ח סי' עו סעיף א:

קיז ד מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' עה סעיף ה:

קיח ה ו מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע א"ח סי' עו סעיף ו:

קיט ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

קכ ט מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' עה סעיף ד:

קכא י מיי' פ"ג שם הלכה ז טוש"ע א"ח סי' עד סעיף ג (וסימן פו):

קכב כ ל מיי' שם פ"ג הלכה י טוש"ע א"ח סי' עו סעיף א:

קכג מ (נ) מיי' שם הל' יג סמג שם טוש"ע א"ח סימן פו סעיף א:

נ [טור שם]:

קכד ס ע מיי' פ"ד מהל' תפלין הל' כד ופ"י מהל' ס"ת הל' ז סמג עשין כב טוש"ע א"ח סימן מ סעיף ב וכסף' רמ סעיף ו [וי"ד סי' רפב ס"ח]:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אבל כו' כבר בטלו. פי' ע"ג דף עג ע"א תוס' ד"ה כי אתא: רש"י ד"ה מאן שמעת ליה כו' לא ידעתי כו'. וכן כתב רש"י שבת כח: ד"ה למ"ד. ח. ד"ה כניסה. מט: ד"ה לא זזו. קז: ד"ה הטפיין. קלח: ד"ה גלדם וד"ה זה הקן. עירובין מ: ד"ה דרב אחא. פסחים לד: ד"ה תנא [פ"א. ד"ה אכל]. קנח: גרסינן ד"ה גאות. יומא יט. ד"ה ספר הדלקה. עג: ד"ה הא כמ"ד: פה. ד"ה ולא הסדר. סוכה ס: ד"ה שלא העמיד. כח. ד"ה שיחות. כט. ד"ה כנשל. מז. ד"ה שיר. נג: ד"ה שבעה. גילה טו: ד"ה ופירותיה. כה: ד"ה גלף. תענית סוף פ"ג ד"ה שמעיה. מגילה יד. ד"ה גואלה. סוטה לו: ד"ה אלא זה. מט. ד"ה זו הסכמה. קידושין ל. ד"ה לא זזו. ב"ק ס: ד"ה ולמ"ד. נו: ד"ה לא א"ל. סנהדרין יד. ד"ה טורחתינן. תמ: ד"ה וכלא. ע: ד"ה כפת. שבועות לג. ד"ה לא א"ל. זבחים כב. ד"ה והא תנא. ע: ד"ה לפי ימים. מנחות קה: ד"ה שמעיה. חולין [מו: ד"ה גלגל] נ: ד"ה איסטומכא. נג. ד"ה כר וכלי. נה: ד"ה וכרי. קכו: ד"ה גולל. קנא. ד"ה תפשה. ערכין י. ד"ה ולא מוסיפין. יח: ד"ה אלא. יב. ד"ה מתפשה. תמורה טו: ד"ה כיולה. כח: ד"ה נעבד נמי:

◆

רבינו חננאל

והרי לבו רואה את הערוה. ומקשינן אמתניתין וכי מתכסה במים מאי הוה, והרי לבו רואה את הערוה, ופרקינן בעכורין שנו. נמצאת משנתינו כיש אומרים עוכרן ברגליו, הלכך הלכתא כוותיה שאם אינן עכורין אינו רשאי לקרות, אלא יעכור המים ברגליו, ואינו דומה לבו לעקיבו, אלא לבו רואה את הערוה אסור, אבל עקיבו אסיקנא והלכתא עקיבו נוגע את הערוה אסור לקרות ק"ש, עקיבו רואה מותר. בעא מר בריא דרבינא צואה דבוקה בסנדלו מאי, תיקו. אזלינן בה לחומרא דכל תיקו דאיסורא לחומרא. קמ"ל דאינהו נמי איקרו ערוה דכתיב וערות אביהם לא ראו. והיינו בערותו נראית. א"ל רב יוסף לשמעיה אייתי לי רביעיתא דמיא כר' זכאי. וקיי"ל דבין בתחלה בין בסוף רביעית מים כרבי זכאי, דרב יוסף דהוא בתראי עבד עובדא כוותיה. מאן שמעת ליה דאמר כוליה בית כד' אמות דמי רשב"א, והיינו רשב"א דפ' עושין פסין דתניא התם כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל היקף שתשמישה לדירה כגון הדיר והסהר והמוקצה והחצר אפילו בת חמשת ובת עשרה כורין מותר. לפני המטה. פירוש והוא רואה אותן הרי הן עמו במקום אחד, ובעינן והיה מחניך קדוש וליכא. אבל אם הם לאחר המטה ואינו רואה אותם אינן רואים במחנהו ומותר. שבעה שמונה תשעה מהו, א"ל לא ידענא. פירוש, למטה משלשה טפחים דברי הכל קורא דהא מכוסין הן, דכל פחות משלשה כלבוד דמי, למעלה מעשרה דברי הכל אסור לקרות כנגדו, דמטה זו רשות אחריתי ובפני עצמה, ונמצא דהוא והם במחנה אחת, והתורה אמרה והיה מחניך קדוש וליכא. משלשה עד עשרה איבעי ולא איפשיט, וככי האי גונא לחומרא עבדינן ואסור. ורבא אמר אין הלכה כר"ש בן אלעזר. קיי"ל כרבא דהוא בתראה. ובית שיש בו ספר תורה, או תפלין אסור לשמש מטתו כאותו בית עד שיוציאם, ואם אי אפשר לו להוציאם אסור עד שיניחם כלי בתוך כלי שאינו כליין. ואם אי אפשר לו לא זה ולא זה עושה לו מחיצה עשרה טפחים והני מילי דלית ליה בית אחר. אמר רבא גלימא אקמטרא כבלי בתוך כלי דמי. פירוש, באקמטרי שהוא עשוי לצורך הספר והוא כליין והוא גופיה קדוש.

מסורת הש"ס

א) [לעיל ט:], ב) לעיל דף ט: לקמן כו., ג) יומא ל. קדושין עג. [מגילה יד:], ד) [שבת קנ. ע"ש], ה) [טור א"ח], ו) תוספתא פ"ב ה"ח, ז) [עירובין מג:], ח) [ע' פירש"י לעיל טו. ד"ה גרה], ט) [דברים כג], י) [דברים כג], כ) [דיבור זה והדבור הקודם] שייך לעיל במשנה כג:,

◆

תורה אור השלם

1. כִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ: דברים כג טו

2. וַתַּעְגְּבָה עַל פִּלַגְשֵׁיהֶם אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם: יחזקאל כג כ

3. וַיִּקַּח שֵׁם וָיֶפֶת אֶת הַשִּׂמְלָה וַיָּשִׂימוּ עַל שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אֲחֹרַנִּית וַיְכַסּוּ אֵת עֶרְוַת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אֲחֹרַנִּית וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ: בראשית ט כג

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' היכי קאמר רשב"ג אחר המטה: (ב) רש"י ד"ה כל שהוא וד"ה כרוק נ"ל אחר ד"ה בכסוי:

◆

הגהות הגר"א

[א] בתוס' סד"ה גרף נמחק כ' נקודו' ההפסק (וד"ה גרף וד"ה ובלבד הוא דבור אחד וכ"ה בספרי' וכ"מ במרדכי ודלא כרש"ל):

◆

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב. פי' ר"ח. ב. בתוס' רי"ש כתב, מדסבר ת"ק דר"א דלבו רואה את הערוה מותר דהוי כרבים לגבי יחיד. ג. בתוס' רי"ש כתב, ולא ידענא אי אמר' הכי בעביט של עץ ושל זכוכית. ד. בתוס' רי"ש כתב, ומסתבר דלא מהני בהו הטלת מים (בתוס' רי"ש שני הדבורים הם דבור אחד).

◆

לעזי רש"י

לנטירנ"א. פנס.

◆

מוסף רש"י

ותיקין. אנשים ענוים ומחבבין מצוה (לעיל ט:) או: המקדימין למצות ומהדרים לעשות דבר נאה ומצוה (לקמן כו.). עכו"ם ערום. כל שכן ישראל, דמספרש ואזיל (שבת קנ.). כלבוד. לשון לגוד כמו שניף, דבר קלר שהוסיפו עליו והאריכוהו (עירובין ד: ובעיו"ז סוכה ד:).

◆

רב נסים גאון

לימא תנן סתמא כר' אליעזר דאמר עד הנץ החמה. (דאמר) [עיקר] מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע בפירקא קמא (דף ט) דהא מסכתא: מאן שמעת ליה דאמר כל הבית כולו כד' אמות דמי ר' שמעון בן אלעזר. עיקר דבריו של ר' שמעון בן אלעזר בתוספתא דעירובין (פ"ב) ובגמרא בפרק עושין פסין (דף כב.) אמר רבי שמעון בן אלעזר כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר אפילו בית ה' כורין אפילו בית י' כורין מותר שמעינן מיהא דר' שמעון היה מתיר לטלטל כל כי האי שיעור' מפני שתשמישו לדירה וכולו כד' אמות דמי ליה: אמר רב יוסף בעו מיניה מרב הונא פחות מג' כלבוד דמי. עיקרא דהא מילתא דכל פחות מג' כלבוד דמי שנוי במשנה ובהרבה מקומות וגם בתוספתא ואנו מזכירים מה שנמצא בידינו במסכת כלאים בפרק קרחת הכרם (משנה ד) שעור מחיצת הקנים אם אין בין קנה לקנה ג' טפחים כדי שיכנס הגדי הרי זה כמחיצה ובתוספתא נמי דכוותה ובפרק קמא דעירובין (דף טז:) מקיפין ג' חבלים כו' מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו ג' טפחים ובגמרא דהאי פירקא (שם דף טו:) תא שמע ג' מרות במחיצה כו' והיא שנויה בתוספת' כלאים (פרק ד) ובמתני' (סוכה פרק א דף טז.) המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוהות מן הארץ ג' טפחים פסולה משום דנפקא לה מתורת לבוד והא דאמרינן הכא עשרה רשותא אחריתי היא איתיה לעיקרא בפירקא קמא דשבת (דף ו.) בברייתא דתנו רבנן ד' רשויות לשבת כו' [וכן בסוכה דף ה ע"ש]: